

Jójjön a tiszta keresztény erkölcs

Írta: Sulenberg Salamon dr.

m. Hír. udv. tanácsos, a Pesti izr. hitközség elöljárója

annak fogalmak, eszmék, amelyek sem a formális logikával, sem a természettudós mányi gondolkodással nem közelíthetők meg könnyen. Az emberiség legmélyében gondolkozói próbálkoztak meg velük. Lényük, tartalmuk többnyire sejtélem maradt mindvégig. Ilyen például a causalitás törvénye, vagy a végtelen fogalma. Ezek közé az úgynevezett transcendentális gondolkodásunkat meghaladó fogalmak közé sorozom az erkölcsöt is. Megnyugtató megoldásra csak a nagy német bölcselkedőnek, Kantnak, sikerült jutnia „Grundlegung zur Methaphysik der Sitten” című munkájában, melyet, sajnos, nálunk oly kevesen ismernek és még kevesebben olvastak. Az emberi erkölcsök, a szabadság, az emberi méltóság és a kötelesség fogalmának, eszményének kutatásánál arra a megállapításra jutott, hogy ez eszmék alapjai az igazságosságnak is, ezeknek hatása és léte feltétlen és kategorikus, parancsoló, amint ezt különösen az igazságosságra vonatkozóan Verböczy is mondja előszavában.

És csodálatos, meglepő, hogy Kant lebilincselő ok-

fejtéssel, hiánytalanul, logikai hézag nélkül megállapított tételei viszont mind olyanok, melyek ugyancsak megvoltak az ő hiánytalan fejtegetései előtt is és hirdette az írás, hirdették a próféták és hirdette az evangélium. Lehetetlen, hogy e gyönyörű, fölemelő fejtegetéseket terjedelmük és nehéz voltak miatt csak megközelítően is felemlítsem. A nagy gondolkozónak ezek a fejtegetései, eszménye az erkölcsről, a kötelességről, a szabadságról, az emberi akarat autonómiájáról és igazságosságáról egy nagy nemzet egész gondolkodását, cselekvését és fejlődését irányították egy századnál tovább és irányítják most is, mert mégis eltalált az ész is gondolkodás útján az isteni eszmékhez. A természettudományi gondolkodás útján még ennyire sem juthatunk, mert ezen az úton csak az „Übermensch” teóriához, vagy a határnélküli individualizmushoz és önzéshez jutunk el. És ezért semilyen állam sem helyezkedhetik más erkölcsi alapra, mint a vallás által megállapított erkölcsre, amely az igazi, az ideális bölcsélet.

És mint általában a történet tanítása szerint nemzet, állam, tiszta erkölcs nélkül csak ideig-óráig tarthatja fenn életét, államiságát, úgy nem volt még idő a magyar nemzet életében, melyben nagyobb szüksége lett volna arra, mint éppen most, mert nélküle igazán *suimus in servitium*. Azért jövel te tiszta keresztény erkölcs a te igazságossággal, mely nevel és tanít, mely bünteti a gonoszt és védelmébe veszi az ártatlant és emberszeretettel, mely nélkül pedig az evangélium szerint is pengő cimbalom és zengő érc marad a beszédünk. És jöjjön az a tiszta erkölcs a kötelesség érzetével, mindhalálig gyűlölködés nélkül való nemes versenyévei és Magyarország romjaiból kikéi és a nemzetek sorában ismét elfoglalja a boldog országok őt is megillető helyét.

Valamelyik angol írónál – ha jól emlékszem, Gibbonnál – a római birodalom hanyatlásának és bukásának történetében azt olvastam a zsidókról, hogy *the very chosen people, but only for misery*, vagyis magyarul: „igazán kiválasztott nép, de egyedül a nyomorúságra, szenvedésre”.

A kereszténység első századaiban valahányszor Rómában az egyiptomi rossz termés miatt elmaradtak az élelmi szereket hozó hajók és éhínség fenyegetett, ha nagy tűzvész pusztított, ha járványos betegségek léptek fel, vagy egyéb közveszedelem fenyegetett, a suburbs, a külvárosnak a császarok által kitartott népe végigjárta Róma utcáit *christianos ad leones!* kiáltással és azzal a váddal, hogy a keresztények felkeltették az istenek haragját – a keresztényeket a fenevadak elé akarták dobálni, kiengesztelésül a megsér-

tett házai isteneknek. És a cirkuszba kerültek e szerencsétlen, ártatlan áldozatok. Csakhogy e fiatal keresztény község tagjainak háromnegyedrésze zsidó volt és minthogy a római nép akkor még nem ismerte a zsidó és keresztény vallás közötti különbséget, a keresztényekké vált zsidók sorsában osztozkodott a többi zsidó is.

A zsidók egy része, az úgynevezett ebioniták, elismerték Jézust megváltójuknak, messiásuknak, kikeresztelkedtek, de támaszkodva az evangéliumra, megtartották Mózes törvényeit is. Ezért a zsidók is, meg a keresztények is üldözték őket; azok apostatáknak, ezek meg heretikusoknak mondták. És püspökük, Justin mártír védelme dacára pusztulniok kellett.

És ez így ment majd kétezer éven át mindvégig. Keleten és Nyugaton. Majd az egyik, majd a másik országból üldözték ki őket.

Spanyolország is kiüldözte, pedig az ország népével együtt dolgozott az ország felvirágzásán, kitűnő orvosok, jeles tudósok, katonák, kereskedők kerültek ki soraikból és a kiüldözött szerencsétlen nép mindmáig megtartotta volt hazája nyelvét, a spanyolt és máig is ezt beszéli és ápolja szeretettel Konstantinápolyban úgy, mint Szalonikiban és az egész Levanteben. Spanyolország pedig, a világ akkor első hatalmassága, tönkrement, elszegényedett.

És ma is egyesek bűneiért az egész zsidóságnak kell szenvednie.

Krisztus monda egy ízben tanítványainak „ti vagytok a föld sava és ha a só buta lesz, mivel fognak sózni?”

És ez is beteljesedék a szerencsétlen népen!

És azért a zsidók is elmondhatják forró óhajként és mondják is: Jövel te igaz keresztény erkölcs a te igazságossággoddal, mely méltán bünteti a gonoszt, de védelmébe fogadja az ártatlant, a jó hazafit, jövel te keresztény tiszta erkölcs emberszereteteddel, mely minden igaz embert megbecsül és keblére ölel.

